

UDK: 165.62:332.88:368.3:368.9:347.168.4(410.1)(44): 347.7:341.922:(4-672EEZ)
DOI: 10.5937/TokOsig2202009U

Doc. dr Ozren N. Uzelac¹

FENOMENOLOGIJA OSIGURLJIVOG INTERESA U OSIGURANJU ŽIVOTA

ORIGINALNI NAUČNI RAD

Apstrakt

Subjektivni odnos prema nekom materijalnom ili nematerijalnom dobru pokretač je volje lica u traženju načina njegove zaštite. U ovom radu, analizira se institut interesa uopšte kroz filozofiju prosvetćenog interesa i ekonomije, dok se u oblasti prava „interes“ upoređuje sa subjektivnim pravom i pravnim stanjem. Zatim se istražuje stav pravne teorije prema potrebi postojanja interesa u osiguranju lica, ali i kroz analizu karakteristika pojedinih vrsta osiguranja života i motiva za njegovo zaključenje. Ukratko je obrađeno stanje u uporednim pravnim sistemima, s posebnim osvrtom na englesko pravo. Na kraju rada izložen je primer pravnog regulisanja obaveza prodavaca osiguranja na nivou Evropske unije, po kojem oni imaju obavezu da postupaju u najboljem interesu ugovarača osiguranja i osiguranika, kao i primer regulisanja sukoba interesa u oblasti osiguranja života u francuskom pravu.

Ključne reči: *osiguranje, život, interes, subjektivno pravo, pravno stanje, korisnik osiguranja*

I. Teorijska razmatranja o osigurljivom interesu

U zavisnosti od karakteristika polaznih premisa, filozofija i psihologija daju različite odgovore na pitanje šta je to „interes“.² U oblasti društvenih odnosa za filozofiju

¹ Univerzitet u Novom Sadu, Ekonomski fakultet u Subotici
Rad je primljen: 1. juna 2022.

Rad je prihvaćen: 13. juna 2022.

² Na primer, na koncept interesa u evolucionoj biologiji može se primeniti teorija recipročnog altruizma, koji predstavlja određeno ponašanje nekog organizma kojim ono privremeno smanjuje svoju snagu radi

etike važno je ono što je francuski historičar, pravnik, filozof i sociolog Aleksis de Tokvil istakao, a to je da je opšti princip prilikom nastanka demokratije u Americi bio u tome što je čovek služio sebi pomažući svoje bližnje i što je njegov lični interes bio da čini dobro.³ Time je on postao začetnik filozofije prosvetnog sopstvenog interesa u filozofiji etike, po kojoj lice koje postupa tako da pomaže ostvarenje interesa drugih u istoj grupi u krajnjoj liniji ostvaruje sopstveni interes. Taj interes se, u najužem smislu, ispoljava u porodičnim odnosima uzajamnog izdržavanja između roditelja i dece, pri čemu je u osiguranju života upravo jedan od ciljeva ugovaranja obezbeđivanje određene finansijske sigurnosti bračnog druga i dece posle smrti osiguranika. Lični interes koji je istovetan sa interesima drugih pojedinaca u njihovim životima stvara zajednicu interesa koja se izražava kroz opšti, javni interes društva.⁴ Time se članovi društvene zajednice blagovremeno i efikasno zbrinjavaju i izbegavaju se teret koji bi pao na javne fondove socijalnog osiguranja u vidu socijalnih davanja.

U ekonomiji prosvetnog sopstvenog interesa razlikuju se interes u užem smislu (interes na stvarima pojedinca), deljeni interes (interesi koji se ostvaruju u sferi društvenih odnosa, zajednice i u odnosu na društvene vrednosti) i altruistički interes (interesi drugih lica koji se zadovoljavaju na osnovu odnosa starateljstva, etike ili moralnosti).⁵ Ekonomski određen interes predstavlja subjektivni odnos izražen u težnji da se neka stanja postignu ili izbegnu ili neka dobra očuvaju ili pribave.⁶ U pravnim odnosima, interes je važan predmet prava koje mu daje razna sredstva za ispoljavanje, ostvarenje i zaštitu, zbog čega se na njemu konstituiše neko subjektivno pravo.⁷ Prof. Andrija Gams kaže da je interes, u stvari, svestan odnos između potrebe i načina (cilja) njenog zadovoljenja, a u građanskom pravu predstavlja određeni ekonomski odnos.⁸ Zato se i govori o tome da lice koje ima pravno relevantan interes stupa u pravni odnos u kojem dolazi do zadovoljenja njegovog interesa i interesa njegove ugovorne strane. U skladu s tim, u pravnoj teoriji se govori o tome da je građansko subjektivno pravo skup ovlašćenja usmerenih na zadovoljenje određenih interesa koje država priznaje i garantuje jednoj strani u građanskopravnom odnosu, kojima

povećanja snage drugog organizma, uz očekivanje da će drugi organizam kasnije postupiti na sličan način (Robert, L. Trivers, „The evolution of reciprocal altruism“, *Quarterly Review of Biology*, 46(1), 1971, p. 35–57).

³ Alexis de Tocqueville, „How the Americans combat individualism by the principle of self-interest rightly understood“ (500–503) in: *Democracy in America*, Vol. II, Chapter VIII, The University of Chicago Press, Chicago and London, 2002, str. 500.

⁴ Snežana Radovanović, „Slobodni građani, demokratija – Pretpostavke primene rimskog prava“, *Mega-trend revija*, 17(4), 2020, str. 41–48, str. 43.

⁵ John Ikerd, „Rethinking the Economics of Self-Interests“, Lecture at the Seminar, September 1999, University of Missouri. Retrieved from: <http://web.missouri.edu/ikerdj/papers/Rethinking.html>, 20. 3. 2019.

⁶ Vladimir Janković, Mirjana Milosavljević, (redaktori), *Mala enciklopedija Prosveta – Opšta enciklopedija*, četvrto izdanje, A–J, Prosveta, Beograd, 1986, str. 898.

⁷ Borislav T. Blagojević, (gl. redaktor), *Pravna enciklopedija*, tom 1, Savremena administracija, Beograd, 1989, str. 496.

⁸ Andrija Gams, *Uvod u građansko pravo*, Naučna knjiga, Beograd, 1988, str. 90.

nasuprot stoji koegzistentna obaveza druge strane.⁹ Međutim, interes lica se može zadovoljiti i putem jednostranih pravnih poslova, na osnovu jednostrano izjavljene volje. Takav jedan primer u osiguranju života predstavlja i određivanje korisnika osiguranja. Prema opšteprihvaćenom stavu pravne teorije, akt kojim se vrši imenovanje korisnika osiguranja jeste jednostrana izjava volje, te izjava korisnika osiguranja o nameri da želi koristiti to pravo nema značaj za nastanak samog prava,¹⁰ bilo da se korisnik imenuje prilikom zaključenja ugovora o osiguranju života bilo nakon njegovog zaključenja.¹¹ Imenovanjem korisnika osiguranja osiguranik ostvaruje interes zbog kojeg je zaključio ugovor o osiguranju sopstvenog života.

Gledano iz ugla ekonomije, prosvedećeni sopstveni interes predstavlja ravnotežu između gorenavedenih vrsta interesa, koji nam ne dozvoljava da jednostavno maksimiziramo ili minimiziramo bilo koji aspekt ili dimenziju našeg života,¹² dok, gledano iz ugla prava, interes uživa zaštitu samo ako je zakonom priznat, odnosno dozvoljen. U tom smislu, u osiguranju života, kao i u drugim vrstama osiguranja, može se osigurati samo zakonit interes. Međutim, ovde bi se moglo postaviti jedno drugo pitanje u vezi s okolnostima pod kojima je osiguranik izgubio život. Na primer, da li je osiguranjem pokrivena smrt osiguranika koji pogine tokom terorističke akcije? Odgovor na to pitanje umnogome će zavisiti od odredaba uslova osiguranja, jer neki od njih isključuju takve događaje iz pokrića osiguranja života, dok ih drugi pokrivaju.¹³ S druge strane, osiguranik koji obavlja nedozvoljene radnje ne može biti zaštićen osiguranjem života. Takvo rešenje proizlazi iz opšteg pravila o ništavosti osiguranja u pogledu štetnih događaja koji bi nastupili iz nezakonitih, nemoralnih ili zabranjenih radnji osiguranika, kao što su bekstvo iz zatvora, izbegavanje vojne obaveze itd.¹⁴ U srpskom pravu, ako je osigurani slučaj nastao tokom ratnih operacija, ako nešto drugo nije ugovoreno, osiguravač ima obavezu da isplati samo matematičku rezervu (a ne i osiguranu sumu),¹⁵ dok se u engleskom pravu vodi računa o različitim okolnostima u vezi sa statusom ugovarača osiguranja / osiguranika, kao i o interesima britanskih državljana. Tako će u slučaju nastupanja smrti osiguranika tokom služenja u neprijateljskoj vojsci angažovanoj protiv Velike Britanije ugovor o osiguranju biti ništav. U slučaju nastupanja smrti tokom ratnih operacija obaveza osiguravača će

⁹ Nikolić, Dušan, *Uvod u sistem građanskog prava*, sedmo izdanje, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2006, str. 235–236.

¹⁰ Šulejić, Predrag, *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005, str. 490.

¹¹ Jovan Slavnić, Slobodan Jovanović, „Zakonsko regulisanje osiguranja života u korist trećeg lica u savremenim evropskim pravima i u pravu Srbije“, *Pravni život*, tom LXIV, br. 11/2015, str. 135–152, str. 144.

¹² J. Ikerd, 1999.

¹³ Hilary Osborne, „Insurers 'will consider claims resulting from attack', *The Guardian*, 8 July 2005. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/business/2005/jul/08/insurance.terrorism>, 20. 3. 2019.

¹⁴ P. Šulejić, 2005, str. 310–311.

¹⁵ Zakon o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93 (ZOO) i *Službeni list SCG*, br. 1/2003 – Ustavna povelja, čl. 952, st. 1.

postojati ako osiguranik na neprijateljskoj strani pogine pod uslovom da nije bio angažovan u ratnim operacijama protiv Velike Britanije. U slučaju polise osiguranja života osiguranika koji je neprijatelj, a korisnik osiguranja britanski državljanin kao poverilac koji mu je odobrio kredit, osiguranje proizvodi dejstvo u slučaju smrti takvog osiguranika tokom ili kao posledica neprijateljstava.¹⁶

Subjektivno pravo neretko ne mora da se poklapa s postojanjem interesa. U tom slučaju radi se o postojanju pravno zaštićenog interesa zbog postojanja određenog *pravnog stanja*.¹⁷ Pravno stanje je situacija u kojoj nedostaje još neki od zakonom propisanih uslova za sticanje građanskog subjektivnog prava.¹⁸ Radi se o situaciji u kojoj je neophodno da se ispuni jedna ili više pravno relevantnih činjenica da bi nastalo subjektivno pravo. U oblasti osiguranja života, korisnik nadoknade osiguranja nalazi se u pravnom stanju sve dok se ne ispuni uslov za sticanje prava na osiguranu nadoknadu po polisi osiguranja života osiguranika. Tako korisnik osiguranja stiče pravo na naplatu osigurane sume posle smrti osiguranika.

Iako se u većem delu pravne teorije, kao i u srpskom zakonu o obligacionim odnosima, postojanje interesa vezuje za imovinska osiguranja,¹⁹ postoji i mišljenje da interes, kao pokretač volje na zaključenje ugovora o osiguranju, postoji i u osiguranju lica.²⁰ Oni što su mišljenja da postojanje interesa nije nužno u osiguranju lica, zanemaruju činjenicu da se u osiguranje lica ubraja i čitav niz vrsta osiguranja lica kod kojih je zastupljen institut obeštećenja. To je slučaj sa zdravstvenim osiguranjem i osiguranjem od nezgode u kojima se nadoknađuju troškovi nastali lečenjem i pružanjem medicinske intervencije, kao i dnevne nadoknade. Kada se radi o osiguranju života za slučaj smrti ili doživljenja, onda se interes osiguranika ogleda u nekim drugim motivima za zaključenje te vrste osiguranja, pa je samim tim i njegovo dejstvo drugačije. U takvom slučaju, interes se može ogledati u finansijskom obezbeđenju srodnika posle smrti osiguranika ili u štednji. Zato se interes u osiguranju života ogleda u volji osiguranika da njegovim zaključenjem postigne finansijsku sigurnost sebe ili svojih srodnika u budućnosti.

Tako se čini pogrešnim opšteprihvaćeno stanovište da osiguranje života nema obeštećujući karakter, jer nema za cilj nadoknadu pretrpljene štete, te da samim tim interes u osiguranju života nema značaj kao u osiguranju imovine.²¹ Međutim, iako je tačan stav da je u osiguranju imovine interes materijalne prirode, pogrešan

¹⁶ Nicholas Legh-Jones (General Editor), *MacGillivray on Insurance Law*, Ninth Edition, Sweet & Maxwell, London, 1997, str. 351.

¹⁷ A. Gams, 1988, str. 88; Ilija Babić, *Osnovi imovinskog prava – Uvod u građansko pravo i stvarno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2008, str. 117.

¹⁸ D. Nikolić, 2006, str. 235.

¹⁹ P. Šulejić, 2005, str. 312.

²⁰ Nikola V. Nikolić, *Ugovor o osiguranju*, Državni osiguravajući zavod, Beograd, 1957, str. 57.

²¹ P. Šulejić, 2005, str. 312–313.

je stav da u osiguranju lica tog interesa nema. Još od vremena robovlasništva i Hamurabijevog zakonika, pa sve do ranog anglosaksonskog prava, postoje dokazi o primeni teorije vrednosti ljudskog života koja se koristila za određivanje nadoknade srodnicima osobe koje ubije treće lice, da bi u današnje vreme na značaju dobilo određivanje vrednosti ljudskog života u postupcima po tužbama za nadoknadu štete zbog (nehatnog ili umišljajnog – prim. aut.) ubistva lica.²² Kako se to u ekonomici osiguranja SAD navodi, vrednost ljudskog života je (danas – prim. aut.) mera budućih zarada ili vrednosti usluga pojedinca, tj. kapitalizovana vrednost budućih prihoda pojedinca umanjenih za sopstveno izdržavanje kao što su hrana, odevanje i stanovanje, a gledano iz ugla izdržavanog lica, vrednost ljudskog života davaoca izdržavanja predstavlja vrednost beneficija koje izdržavano lice može da očekuje.²³

U pravnoj teoriji ističe se da osiguranje lica u vezi sa životom, zdravljem, telesnim integritetom nema obeštećujući karakter, niti mu je svojstvo interes osiguranja,²⁴ iako, kao što smo prethodno videli, interes u osiguranju lica postoji, ali on zavisi od cilja koji se želi postići zaključenjem pojedine vrste osiguranja lica. Samim tim, interes u osiguranju lica ima svoju materijalnu komponentu koja je vezana za neke izdatke, dok je u drugim slučajevima vezana za isplatu određenog novčanog iznosa (osigurane sume) koji nema obeštećujući karakter, jer se ne nadoknađuje vrednost oštećenog ili uništenog materijalnog dobra (stvari). Tako se pobuda za zaključenje ugovora o osiguranju lica javlja iz brige za sutrašnjicu i želje da se sebi, deci, ženi ili kom drugom bližnjem obezbedi zaštita od nesrećnog slučaja i smrti ili zaštita za slučaj nastupanja izvesnog događaja koji uslovljava veće izdatke (venčanje, školovanje), ili utiče na smanjenje zarade osiguranika ili prosto proističe iz želje da se poboljšaju materijalni uslovi života (doživljenje).²⁵ Kako je u ekonomskoj teoriji ukazano, unapređenje u smeru boljeg razumevanja budućeg razvoja događaja i njihovih posledica u velikoj meri može da doprinese uspostavljanju „spremnog društva“.²⁶ Ali premiju osiguranja, aktuarski utvrđenu na naučnim osnovama koju treba da plati osiguranik treba razlikovati od puke prodajne cene različitih stvari u ugovorima o prodaji u kojima individualni potrošači imaju interes da prodajna cena bude što niža, dok je prodavcu interes da ostvari što višu prodajnu cenu svog proizvoda.²⁷

U uporednom pravu ne postoji saglasje u vezi s obaveznim postojanjem osigurljivog interesa u osiguranju života, imovine i transporta. Postoje pravni sistemi

²² Keneth Black III, Harold D. Skipper, *Life Insurance*, 15th Ed., Lucretian, LLC, Atlanta, 2015, str. 26.

²³ K. Black, H. Skipper, 2015, str. 27.

²⁴ P. Šulejić, 2005, str. 313; Jovan Slavnić, *Privredno / trgovinsko pravo sa osnovama građanskog prava*, Beogradska poslovna škola, Beograd, 2006, str. 403.

²⁵ N. Nikolić, 1957, str. 57–58.

²⁶ Mirjana Radovic-Markovic, Sladjana Vujicic, „Prediction in social sciences“, *International Review*, No. 1-2, 2021, str. 15–20.

²⁷ Milica Stojković, Violeta Jeremijev, „Price formation in trade companies“, *International Review*, 3-4, 2021, str. 62–66, str. 63.

koji propisuju obavezno postojanje osigurljivog interesa u osiguranju lica, imovine i transporta pod pretnjom ništavosti osiguranja, kao što su na primer, Velika Britanija i Kina, dok je u Australiji postojanje interesa u osiguranju života napušteno još 1995. godine.²⁸ Ipak, brojna zakonodavstva ne prihvataju pojam interesa u osiguranju lica, već se umesto njega zahteva pristanak osiguranog lica (lica u čijem životu treba da nastupi osigurani slučaj) da bi osiguranje moglo da deluje.²⁹

Od nastanka osiguranja kao delatnosti od velikog interesa u pomorskom transportu i trgovini, pa i posle otkrića osnovnih matematičkih postavki moderne tehnike osiguranja lica i izrade prvih tablica smrtnosti u Engleskoj, osiguranje je neretko služilo za kladenje i kocku koju je zakonodavac, u jednom trenutku, morao zabraniti. Tako je u osamnaestom veku u Engleskoj bilo popularno osiguranje života javnih ličnosti, udaljenih srodnika i poznanika, sve dok nisu počele da pristižu pritužbe i novine počele da objavljuju verovatnoću doživljenja javnih ličnosti.³⁰ Pomenuta pojava je prekinuta stupanjem na snagu Zakona o osiguranju života 1775. godine, koji je i danas na snazi i kojim je propisana obaveza postojanja osigurljivog interesa, pod pretnjom ništavosti. Polazeći od stanja utvrđenog pomenutim zakonom, koji je usled razvoja osiguranja lica postao nejasan u određenim pitanjima, zastareo i restriktivan u nekim drugim aspektima, što je dovelo do sprečavanja osiguravača da osiguravaju određene vrste tražnje, engleski, velški i škotski predlagači izmena i dopuna zakona 2008. godine pokrenuli su proceduru za izradu predloga Zakona o osigurljivom interesu (u vezi sa osiguranjem života – prim. aut.) Predlog zakona o osigurljivom interesu iz juna 2018. godine praktično pokriva sve moguće situacije i statute u kojima se nalazi lice koje je ugovorna strana kod ugovora u vezi sa osiguranjem života. U skladu s izlaganjima iz prethodnog pasusa, te u skladu sa odredbama pomenutog predloga zakona, osiguranik ima osigurljiv interes ako razumno očekuje da će pretrpeti ekonomski gubitak ukoliko nastane osigurani slučaj. U engleskom pravu osigurljiv interes ugovarača osiguranja u osiguranju života drugog lica ogleda se u krvnom srodstvu između supružnika, dece, roditelja i drugih srodnika na osnovu: (1) obaveze snošenja troškova sahrane, (2) obaveze snošenja troškova izdržavanja ili školovanja osiguranika, (3) troškova unajmljivanja kućnog pomoćnika za slučaj da je osiguranik obavljao dragocene poslove u domaćinstvu, (4) doprinosa osiguranika u zajednički fond za život porodice, i (5) zakonske obaveze izdržavanja osiguranika za slučaj njegove bolesti, radne nesposobnosti, starosti ili siromaštva.³¹ Lica na kojima osiguranik može da ima osigurljiv interes su: ugovarač osiguranja koji je istovremeno

²⁸ Zheng Jing, „Insurable interest in life insurance: a Chinese perspective“, *Journal of Business Law*, 5/2014, str. 337–359.

²⁹ P. Šulejić, 2005, str. 312.

³⁰ Law Commission & Scottish Law Commission. (March 2015). *Insurance Contract Law: Insurable Interest*, Extract from LCCP 201 / SLCDP 152 (Post Contract Duties and other Issues), str. 105.

³¹ N. Legh-Jones, 1997, str. 38.

i osiguranik, bračni ili vanbračni drug osiguranika, deca i unuci osiguranika, lice koje je član penzijskog plana ili druge šeme kojima upravlja osiguranik i lice u čiju se korist zaključuje osiguranje (korisnik osiguranja). U svim pravnim sistemima svojstvene su situacije i kada neko drugo lice, van kruga navedenih lica, može da ima interes u osiguranju tuđeg života. To će biti slučaj sa osiguranjem života lica koje uzima kredit, kada banka kao jedan od uslova obezbeđenja plasmana kredita zahteva zaključenje polise osiguranja života tog lica od rizika nezgode i smrti. Radi se o materijalnom interesu banke koja u slučaju smrti zajmoprimca ili njegove nesposobnosti za rad koristi polisu osiguranja za naplatu preostalog iznosa kredita. Time se štite ne samo banka kao poverilac, već i naslednici preminulog dužnika koji su u tom slučaju zaštićeni od obaveze da isplate dug ostavioca. U navedenom primeru, postoje isključujući interesi, jer naslednici ne bi imali pravo da zadrže osiguranu nadoknadu po osnovu nasleđa već, ako su je naplatili od osiguravača, imaju obavezu da je isplate poveriocu. To proizlazi iz zakonske obaveze po kojoj naslednici, pored imovine, nasleđuju i dugove ostavioca do visine vrednosti nasleđene imovine.³² Slična situacija postoji i u slučaju osiguranja života ključne osobe u privrednom subjektu od čijeg znanja, veština i kontakata neposredno zavisi održivost i uspešnost poslovanja. U tom slučaju, (materijalni) interes za osiguranje života ključne osobe ima privredni subjekt u kojem je ta osoba zaposlena ili obavlja neku važnu funkciju. U tom slučaju, vrednost života ključne osobe predstavlja vrednost usluga koje ona pruža privrednom subjektu, zbog čega to lice može da ima veći broj suma vrednosti života (u zavisnosti od spektra usluga i poslova koje ono obavlja ili pruža privrednom subjektu – prim. aut.)³³

Pored nacionalnih zakona, zakonodavna aktivnost Evropske unije bitno utiče na razvoj prava država članica, jer uvodi određene obaveze u oblasti ujednačavanja prava, a kako se zaštita korisnika usluga osiguranja unapređuje, povećavaju se i obaveze prodavaca usluga osiguranja – osiguravača, posrednika i zastupnika u osiguranju. Utvrđuju se nove obaveze i standardi ponašanja u pravnom prometu s ciljem ostvarivanja određenih razvojnih politika. Tako su u oblasti osiguranja, pored postupanja na pošten, iskren i profesionalan način, na šta su i inače dužni po nacionalnim zakonima, prodavci usluga osiguranja obavezani i da postupaju u najboljem interesu ugovarača osiguranja.³⁴ Taj standard se odnosi na njihove obaveze informisanja, aktivnosti savetovanja, davanja ponude za osiguranje i pripreme teksta ugovora o osiguranju, zaključenje ugovora o osiguranju i učestvovanju u upravljanju i izvršavanju ugovora o osiguranju, pogotovo u slučaju kada ugovarač treba da naplati osiguranu naknadu. Međutim, standard „najboljeg interesa“ osiguranika ostao

³² Zakon o nasleđivanju, *Službeni glasnik RS*, br. 46/95, 101/2003 – odluka USRS i br. 6/2015, čl. 222.

³³ K. Black, H. Skipper, 2015, str. 27.

³⁴ Directive (EU) 2016/97 of the European Parliament and of the Council of 20 January 2016 on insurance distribution (recast) („Директива о дистрибуцији осигурања“), *Official Journal of the European Union*, L 26, 2. 2. 2016, čl. 17, st. 1.

je nedefinisan, pa je u takvoj situaciji ustanovljena dužnost da prodavac osiguranja, pored toga što vodi računa o svom komercijalnom interesu, treba da se ponaša i u skladu sa najboljim interesom kupca usluge osiguranja. To znači da je prodavac usluge osiguranja dužan da svojim odlukama i postupcima postiže i održava svojevrsnu ravnotežu svog interesa i interesa korisnika osiguranja. U tom smislu, propisi kojima se štite prava korisnika usluga osiguranja ne odnose se na osigurljiv interes kao *conditio sine qua non* punovažnosti ugovora o osiguranju, već na svaki zamisliv interes ugovarača osiguranja – osiguranika u pogledu njegovih zakonom priznatih interesa kao što su potpuno i tačno informisanje o proizvodu osiguranja, o načinu plaćanja premije, o učešću u dobiti, o trenutku kada dolazi do isplate osigurane sume, zatim način ostvarivanja prava na isplatu otkupne vrednosti osiguranja, aktivni od čijeg kretanja se utvrđuje osigurana suma u osiguranju života vezanom za investicionu jedinicu i druga njegova zakonom priznata prava.

U nekim slučajevima uporedni pravni sistemi regulišu i situacije kada postoji sukob interesa u vezi sa osiguranjem života. Kao primer, u pravnoj teoriji se navodi francusko pravo u kojem se, kada je korisnik naknade po ugovoru o osiguranju života lice koje je upravnik poslova ili staratelj osiguranog lica, smatra da je on u sukobu interesa sa poslovno nesposobnim licem, kao i da se zamena korisnika osiguranja ne može izvršiti bez odobrenja suda ili porodičnog saveta od trenutka kada je ustanovljeno starateljstvo u odnosu na pravo ugovaranja ili otkup polise osiguranja života.³⁵

II. Zaključak

Konačno, možemo reći da je institut interesa nastao i razvijao se tokom istorije u skladu s datim društvenim odnosima i specifičnostima pojedinih tržišta. Uočljivo je razlikovanje anglosaksonske tradicije u kojoj je interes bio i do danas ostao jedan od važnih instituta osiguranja koji utiče na njegovu punovažnost, dok u kontinentalnim (evropskim) pravnim sistemima uglavnom nema taj značaj u osiguranju lica. Ipak, negiranje postojanja interesa u osiguranju lica nije osnovano i ne treba ga tumačiti na način koji je svojstven imovinskim osiguranjima. Institut obeštećenja koji je karakterističan za imovinska osiguranja svojstven je i svim vrstama osiguranja lica kod kojih se svrha osiguravajuće zaštite ostvaruje kroz nadoknadu određenih troškova ili dužnih iznosa. S druge strane, interes u osiguranju života vezuje se za sopstveno materijalno obezbeđenje u starosti ili obezbeđenje svojih srodnika, kao i na pokrivanje nekih izdataka. Zato, osiguranje lica, iako je predmet osiguranja nematerijalno dobro (život i zdravlje lica ili troškovi u vezi sa određenim licem kao korisnikom osiguranja ili osiguranikom), ima svoju materijalnu osnovu koja se poklapa sa interesom zbog kojeg se ta vrsta osiguranja i zaključuje. Od tako

³⁵ J. Slavnić, S. Jovanović, 2015, str. 147.

shvaćenog instituta interesa ugovornog prava treba razlikovati primenu pretpostavljenog najboljeg interesa ugovarača osiguranja i osiguranika kao nadzorno-regulatorne obaveze svih prodavaca usluga osiguranja života prilikom reklamiranja, davanja ponude za osiguranje, informisanja ugovarača osiguranja i osiguranika, zaključivanja i izvršavanja samog ugovora o osiguranju života.

Literatura

- Babić, Ilija, *Osnovi imovinskog prava – Uvod u građansko pravo i stvarno pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2008.
- Blagojević, T. Borislav (gl. redaktor), *Pravna enciklopedija*, tom 1, Savremena administracija, Beograd, 1989.
- Black III, Kenneth, Skipper, D. Harold, *Life Insurance*, 15th Ed., Lucretian, LLC, Atlanta, 2015.
- Directive (EU) 2016/97 of the European Parliament and of the Council of 20 January 2016 on insurance distribution (recast) („Директива о дистрибуцији осигурања“), *Official Journal of the European Union*, L 26, 2. 2. 2016.
- de Tocqueville, Alexis, „How the Americans combat individualism by the principle of self-interest rightly understood“ (500–503) in: *Democracy in America*, Vol. II, Chapter VIII, The University of Chicago Press, Chicago and London, 2002.
- Gams, Andrija, *Uvod u građansko pravo*, Naučna knjiga, Beograd, 1988.
- Ikerd, John, „Rethinking the Economics of Self-Interests“, Lecture at the Seminar, September 1999, University of Missouri. Retrieved from: <http://web.missouri.edu/ikerdj/papers/Rethinking.html>, 20. 3. 2019.
- Janković, Vladimir, Milosavljević, Mirjana (redaktori), *Mala enciklopedija Prosveta – Opšta enciklopedija*, četvrto izdanje, A–J, Prosveta, Beograd, 1986.
- Jing, Zheng, „Insurable interest in life insurance: a Chinese perspective“, *Journal of Business Law*, 5/2014, str. 337–359.
- Law Commission & Scottish Law Commission. (March 2015). Insurance Contract Law: Insurable Interest, Extract from LCCP 201 / SLCDP 152 (Post Contract Duties and other Issues).
- Legh-Jones, Nicholas (General Editor), *MacGillivray on Insurance Law*, Ninth Edition, Sweet & Maxwell, London, 1997.
- Nikolić, Dušan, *Uvod u sistem građanskog prava*, sedmo izdanje, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2006.
- Nikolić, V. Nikola, *Ugovor o osiguranju*, Državni osiguravajući zavod, Beograd, 1957.

- Osborne, Hilary, „Insurers ‘will consider claims resulting from attack“, *The Guardian*, 8 July 2005. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/business/2005/jul/08/insurance.terrorism>, 20. 3. 2019.
- Radovanović, Snežana, „Slobodni građani, demokratija – Pretpostavke primene rimskog prava“, *Megatrend revija*, 17(4), 2020, str. 41–48, str. 43.
- Radovic-Markovic, Mirjana, Vujicic, Sladjana, „Prediction in social sciences“, *International Review*, No. 1-2, 2021, str. 15–20.
- Slavnić, Jovan, *Privredno / trgovinsko pravo sa osnovama građanskog prava*, Beogradska poslovna škola, Beograd, 2006.
- Slavnić, Jovan, Jovanović, Slobodan, „Zakonsko regulisanje osiguranja života u korist trećeg lica u savremenim evropskim pravima i u pravu Srbije“, *Pravni život*, tom LXIV, br. 11/2015, str. 135–152.
- Stojković Milica, Jeremijev, Violeta, „Price formation in trade companies“, *International Review*, 3-4, 2021, str. 62–66.
- Šulejić, Predrag, *Pravo osiguranja*, Dosije, Beograd, 2005.
- Trivers, L. Robert, „The evolution of reciprocal altruism“, *Quarterly Review of Biology*, 46(1), 1971, 35–57.
- Zakon o nasleđivanju, *Službeni glasnik RS*, br. 46/95, 101/2003 – odluka USRS i br. 6/2015.
- Zakon o obligacionim odnosima, *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93 (ZOO) i *Službeni list SCG*, br. 1/2003 – Ustavna povelja.